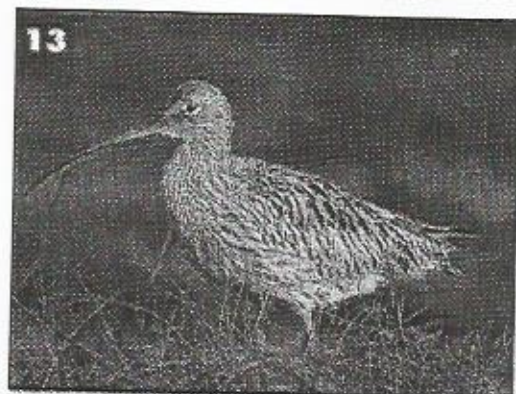
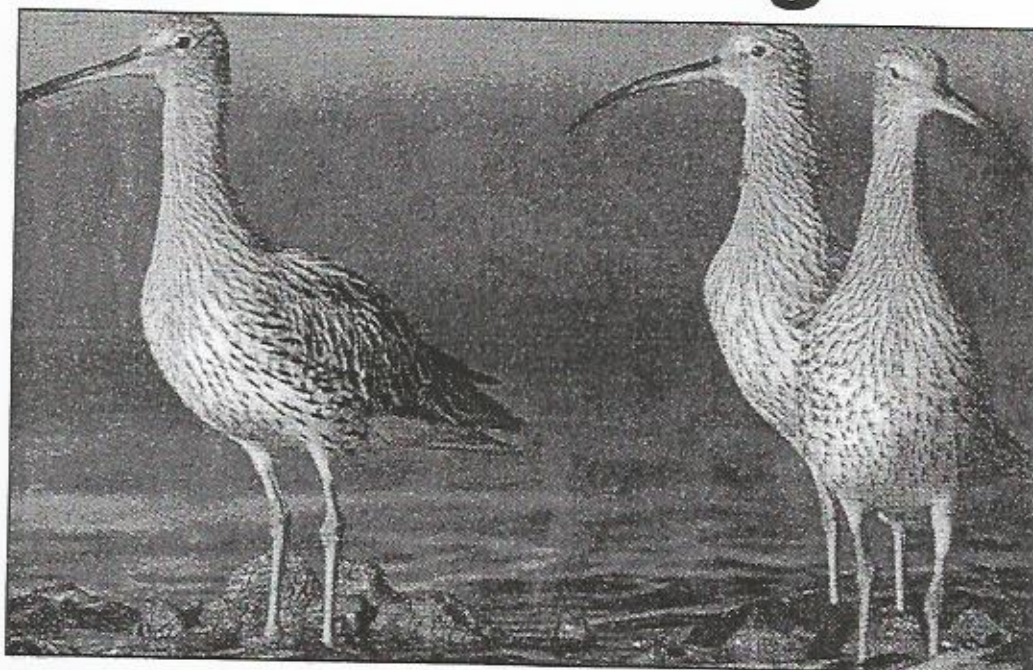

Atraktivna divljač

U hipotetskom rodoslovnom stablu živućih evropskih ptica, RED ŠLJUKARICE - KARADRI-IFORMES, koje su posmatrane i zabilježene (u posljednjih stotinjak godina) na području Bosne i Hercegovine, nalazimo 50 vrsta raspoređenih u osam porodica

Piše: Velid Delić

13. Veliki pozviždač - *Numenius arquata* (L.)
njemački - *Grosser Brachvogel*

Gnjezdarica je sjeverne i srednje Evrope u staništu suhih tresetišta s vrijeskom, zatim ne suviše vlažnih livada, pašnjaka i polja. Gnjezdo pravi plitko u tlu, oblaže ga mekanim dijelovima biljaka. Od aprila do maja nese četiri maslinastomedja jaja (67,3 mm x 47 mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 26 do 28 dana i vode mlade potkušce koji su samostalni u osmoj sedmici života (Makatsch, 1994). Hrani se gujavicama i drugim crvolikim životinjama koje bušću rupe u zemlji vadi svojim dugim, jakim i svinutim kljunom. Jede i kukce, njihove ličinke, male žabe, a katkada sjemenke i bobice.

Najveći je među šljukama. Premašuje veličinu i težinu goluba grivnjaša (dužina: 53 do 58 cm, težina: 500 do 700 gr). Kao i kod većine šljuka meso mu je tečno i ukusno.

Selica je. U području gniježdenja boravi od aprila do septembra. U našoj zemlji je bilježen na selidbi i zimovanju. Pojavljuje se pojedinačno ili u manjim jatima u martu i prvih dana aprila, te od početka oktobra do kraja novembra. Kada se seli (osobito za preleta noću) razvučeno i čujno se glasa poput zvuka frule.

Na zimovanju je (novembar - mart), iako u malom broju, češće bilježen u južnoj Hercegovini (dolina Neretve, Hutovo Blato) nego u

unutrašnjosti. Inače, glavina zimuje u zoni Sredozemlja i Africi.

14. Prugasti pozviždač - *Numenius phaeopus* (L.)
njemački: *Regenbrachvogel*

Ovaj pozviždač je u našoj zemlji malobrojna preletnica. Bilježen je na proljetnoj seobi drugom polovicom marta i početkom aprila, a na jesenskoj krajem avgusta i u toku septem-

bra. U literaturi postoje podaci i češćim opažanjima na jugu nego u unutrašnjosti zemlje. Sredinom šezdesetih godina ovog vijeka u zbirci lovišta "Hutovo Blato" na Karaotoku kod Čapljine nalazio se, pored velikog, i jedan primjerak dermopreparata prugastog pozviždača.

Medutim, posljednjih tridesetak godina opažanja na selidbama ove vrste su sve rjeđa. U lovištu "Mera" kod Odžaka (20.09.1983. godine) ulovljen je jedan primjerak i pohranjen u tamošnju zbirku.

Prugasti ili mali pozviždač gniježdi se u močvarnim staništima Skandinavije, Islanda i sjeverne Škotske. U gnijezdilištu boravi od aprila do avgusta. Pri selidbi preljeće (ponekad se i kraće zadržava) mnoge evropske zemlje, a zimuje u istočnoj i južnoj Africi.

Sličan je velikom pozviždaču i sa istim životnim navikama (gniježdenje, prehrana, selidba). Nešto je manji, a težak je 400 do 500 grama, takode, ukusnog mesa.

15. Crnorepa muljača - *Limosa limosa (L.)*

njemački: *Uferschnepfe*

Ovo je vrsta gnjezdarica srednje i djelomično sjeverne Evrope. U literaturi postoje podaci (1964., 1967. 1968. i 1971. godine) o njenom gnježdenju u južnoj Crnoj Gori i Vojvodini. Gnjezdi u biotopu močvarnih livada i drugih vlažnih predjela sa visokom travom u okruženju stajaćih voda su gustom obalnom vegetacijom. Gnjezdo pravi na tlu, skriveno u visokoj travi. U maju ili početkom juna nese četiri maslinasto zelena jaja sa sivosmedim mrljama (54,7 mm x 37,5 mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 24 dana i vode mlade potrušce koji se osamostale za pet do šest sedmica. Hrana su im vrlo velike životinje, kukci, ličinke, lja i žablja mrijest.

Selica je, a u našoj zemlji je redovna preletnica. Bilježena je u toku marta do sredine aprila i od septembra do novembra. Pri selidbi se kratko zadržava, osobito za tople jeseni. Češća je na jugu nego u kontinentalnom dijelu zemlje. Prezimi u širokoj zoni Sredozemlja, a djelimično na jugozapadnim evropskim obalama.

U nekim našim lovištima je, uz ostale šljukarice, nudena (i prihvaćena) u inostranom lovnom turizmu kao atraktivna pernata divljač.

16. Rida muljača - *Limosa lapponica (L.)*

njemački: *Pfuhschnepfe*

Ova muljača se rijetko pojavljuje na našim prostorima. Seli se u julu, septembru i oktobru. U posljednjih tridesetak godina češće je bilježena u dolini Neretve i zoni Hutovog Blata, dok je u kontinentalnom dijelu zemlje znatno rjeđa. Promatrana je samo u nekoliko navrata (1985. do 1990. godine) na ribnjaku "Sijekovac" kod Bosanskog Broda. Jedan primjerak je ulovljen (oktobar 1987. godine) i pohranjen u tamošnju zbirku.

Rida muljača se gnjezdi na sjeveru Švedske, Finske i Rusije u

močvarnoj tundri sa grmljem i mahovinom. Broj, veličina, boja i vrijeme snesenih jaja gotovo su istovjetni kao kod crnorepe muljače. Ponekad se obje vrste pri selidbi vidaju zajedno, ali, uglavnom, zimuju odvojeno. Naime, rida muljača u malom broju prezimljuje u području Sredozemlja, većina seli u zapadnu Afriku, a sjeveroistočne populacije u jugoistočnu Aziju.

17. Krivokljuni žalar - *Calidris ferruginea (Pont.)*

njemački: *Scihelstrandläufer*

Ovaj žalar je gnjezdarica u arktičkom dijelu Azije na širokim prostorima tundre sa tresetištima. Selica je, a u području gnježdenja se zadržava od maja do kraja avgusta. Pri selidbi doleti na obale Sjevernog i Baltičkog mora, a odatle u brojne evropske zemlje gdje je bilježen kao preletnica. Kod nas se pojavljuje u proljeće, od marta do početka maja, a u jesen od početka septembra do kraja oktobra, obično u manjim

Heregovini je opažan i zimi. Preljeće u jatima u martu i aprilu, te od avgusta do kraja oktobra. U unutrašnjosti se najčešće vida oko muljevitih obala i ušća rijeka, na ribnjacima i jezerima, a na jugu u području Hutovog Blata i donjem toku Neretve.

Ova vrsta je sjevernoevropska gnjezdarica rasprostranjena na širokom arealu močvarnih tresetišta u tundri, muljevitim i pješčanim obalama i močvarnim livadama. U području gnježdenja boravi od kraja aprila do avgusta. Glavnina prezimljuje u području Sredozemlja i sjevernoj Africi, a manji broj na obalama jugozapadne, južne i jugoistočne Evrope.

19. Bijeli žalar - *Calidris alba (L.)*

njemački: *Sanderling*

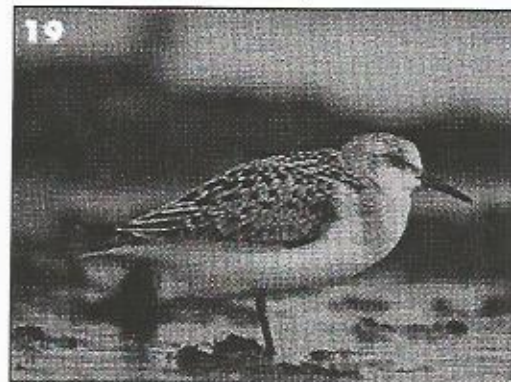
Bijeli ili tropsti žalar je rijetka preletnica u našoj zemlji. Prema podacima u literaturi bilježen je isključivo u Hercegovini, u don-

20. Mali žalar - *Calidris minuta (Leisler)*

njemački: *Zwergstrandläufer*

Najmanji je među šljukaricama, čak je manji i od poljskog vrapca. Pri selidbi se redovno pojavljuje gotovo u čitavoj zemlji, ali je brojniji i češći na jugu nego u unutrašnjosti. Doljeće u jatima do tridesetak primjeraka zadržavajući se nakratko uz obale rijeka i stajaćica. Bilježen je u martu i aprilu, te od avgusta i oktobra.

Mali žalar gnjezdi se na sjeveru Rusije (Sibir) i krajnjem sjeveru Finske, u močvarnoj tundri sa mahovinom, blizu vode. Gnjezdo pravi na tlu u mahovini zaklonjeno vegetacijom. Nese sredinom juna do početka jula četiri zelenkasta jaja sa smedim pjegama (28,8 mm x 20,7 mm). Mužjak i ženka sjede na jajima i vode mlade potrušce do njihove samostalnosti. Hrane se kukcima i ličinkama, malim puževima, školjkama i račićima.

jatima. Bilježen je redovno kako na jugu tako i u unutrašnjosti zemlje. Brojniji je pri selidbi u proljeće nego u jesen. Zimuje isključivo u tropima Afrike i na jugu Azije, a ponegdje u Evropi zabilježen je kao zimski gost.

18. Sjeverni žalar - *Calidris alpina (L.)*

njemački: *Alpenstrandläufer*

U našoj zemlji sjeverni žalar je bilježen kao čista preletnica, još od prošlog vijeka sve do danas. U

jem toku Neretve blizu Metkovića, te na Hutovom Blatu. Pojavljuje se u aprilu, prvoj polovini maja, sredinom avgusta, septembru i oktobru.

Gnjezdarica je dalekog Arktika, u visokoj tundri i arktičkim otocima. Na tim prostorima boravi od sredine maja do početka avgusta. U području Sjevernog mora, obala zapadne Evrope i Mediterana zadržava se za vrijeme selidbe, a prezimljuje na jugu Afrike i Azije.

Selica je. U području gnježdenja boravi od maja do avgusta, a pri selidbi je opažan u mnogim evropskim zemljama od sjevera ka jugu zaustavljajući se u Sredozemlju gdje u manjem broju prezimi. Glavnina seli dalje u područje juga Afrike i Azije do obala Indijskog okeana. Na povratku u područje gnježdenja (mart - april) koristi gotovo iste smjerove leta.

Od dvadeset opisanih vrsta ptica iz porodice šljuke (Scolopacidae), koje su u posljednjih stotinjak godina bilježene u BiH, trinaest vrsta je (od 1960. do 1990. godine) opaženo i registrovano u dijelu bosanske Posavine koji obuhvata teritorije opština Odžak (u cjelini), te djelove opština Bosanski Brod, Bosanski Šamac i Modriča. Brojni primjerci dermopreparata tih ptica pohranjivani su u zbirku lovišta "Mera" i u nekoliko privatnih zbirki o čemu postoje vjerodostojni podaci u rukopisu "Ptice Odžaka i okoline".